

**Sa kune e dua na
ka (positive) ena
dikevi ni wawa.**

Oti qai cava?

timetobowelscreen.nz

Health New Zealand
Te Whatu Ora

**Te Kāwanatanga
o Aotearoa**
New Zealand Government

National
Bowel
Screening
Programme

Sa kune na dra (positive) ena dikevi ni wawa – oti qai cava?

Sa kune na dra ena valelailai ena dikevi ni wawa. O na viavia lomaleqa beka kina. Sa rauta, ia mo kila tiko ni sega ni kainaki sara kina ni tauvi iko na kensa ni wawa. Ni kune vakalailai na dra ena valelailai e rawa ni vu mai na somuna (polyp) ni wawa se mate mamada tale eso me vaka na sicini. Qo e rawarawa na kena qaravi.

Oti qai cava?

Me dikevi tale mada se vu vakacava na dra. Qo e dau caka vakalevu ena ilovi ni wawalevu (colonoscopy).

E dua mai na tabana ni dikevi ni wawa e nomu yasayasa ena veivosakitaka na kena iloku. Ena rawa nio vakatataro baleta na ilovi ni wawa. E rawa talega mo drau veivosaki kei vuniwai.

Cava na ilovi ni wawa?

Ni ilovi na wawa, e dikeva na kena dau, vuniwai se nasi, na loma ni wawalevu ena itaba lailai sara. Na itaba e toka ena mua ni ka balavu lovelove tololailai e daramaki ena sala ni valelailai. Na itaba e dikevi kina na loma ni wawalevu se kune kina na leqa.

E vakadeitaki kina se tu na somuna se kensa ena wawalevu. Na somuna (polyp) e sega ni kensa, ia e rawa ni tubu me kensa ni oti e vica na yabaki. Ke kune na somuna e dau vakalevu me kau tani, me tarovi kina na kensa. Na somuna kau tani e vakau me lai dikevi vakenadau.

Rauta ni le 7 vei ira na le 10 era ilovi ena National Bowel Screening Programme e dau kune vei ira na somuna. Rauta ni le 7 vei ira na le 100 ra ilovi kina ena kune vei ira na kensa. Sivia na dua na ikatolu ni kensa qori se qai bucini ga.

Ena mosi?

E so e votivoti toka vei ira na ilovi ni wawa. Ni bera na ilovi, eda vagunuvi meda bau viamoce qai yalovakacegu kina. Ena tiko kina na vuniwai kei na nasi mera qaravi keda.

Eda vakavakarau vakacava?

E gadrevi me lala na wawalevu ni bera ni ilovi, me laurai vinaka kina na lomana. De na tukuni meda kua ni kania e so na kakana ena veisiga eso ni bera na ilovi. E gadrevi meda gunu wai ni savasava meda valelailai kina me lala na wawa. E salavata kei na ivola ni iloku na kena ivola dusidusi.

Vica na dede ni noda curu tu e valenibula?

Na ilovi e dau vakalevu me sega ni dua na awa, ia eda vica na awa e valenibula.

Eda na veivosaki mada kei vuniwai se nasi ni bera na ilovi, me saumi kina na taro eso. E tiko na fomu ni veivakadonui me sinitaki. E rawa nira tomani keda na wekada se noda itokani ni bera na ilovi.

E ka bibi meda vakacegu dua na siga ni oti na ilovi.

E ririkotaki na draiva kei na cakacaka nida sa vagunuvi ena wai e vakavuna na viamoce.

E bau ririkotaki na ilovi ni wawa?

Na ilovi ni wawa e sega ni dau ririkotaki. Ia, me vaka ena levu na veiqaravi vakavuniwai, e rawa ni tubu kina na leqa. Noda ilovi se kena kau tani na somuna e rawa ni dra vakalevu se mavoa kina na wawa. Ke yaco qori, eda na qaravi tale beka.

E saumi na ilovi ni wawa, se na dikevi se qaravi ni mate?

Na ilovi ni wawa kei na kena dikevi tale se qaravi ena tabana ni bula e sega ni saumi, kevaka e vakadonui meda vakaitavi kina.

Keu sega ni rawata na gauna lokuci?

Ke o sega ni rawata na gauna lokuci ni ilovi ni wawa, mo qiri vakatotolo mai, ena naba ni talevoni ena ivola ni veisureti. Ena lokuci tale e dua na gauna.

Keu tauvi kensa ni wawa qai cava?

Ke kune nio tauvi kensa ni wawa o na raici vua e dua na kena dau. E dau vakalevu me tini na kena qaravi ena veisele. E so e dau qaravi ena kimo (chemotherapy) se radiotherapy.

E bau mana na qaravi ni kensa ni wawa?

Ke kune totolo na kensa ni wawa e rawa sara ga ni mana na kena qaravi. Ke bera na kena kune, e bau dredre toka.

Kena itukutuku matailalai

- Raica na **timetobowelscreen.nz**
- Qiria sega ni saumi na **0800 924 432**,
Moniti ina Vakaraubuka 8am-6pm
- Imeli **info@bowelscreening.health.nz**

Na ivakamacala ni noda vakadonui meda qaravi wale vakavuniwai e kune ena veilawa (website) ni Health New Zealand | Te Whatu Ora se qiria na **0800 924 432**.

Vosa tale eso

Na ivola qo e tabaki talega ena matanivola eso (accessible formats) kei na vosa vaka:

Māori, Yatu Kuka, Samoa, Rotuma, Kiribati, Toga, Tuvalu, Niue, Tokelau, Jaina Vou (Simplified), Jaina Dina (Traditional), Korea, Idia, Punjabi, Filipino, Arapea kei Buruma.

Scan the QR code or go to **timetobowelscreen.nz**

